

John Abdalah, Episcop de Worcester, și
Nicolas Mamey

Temeliile căsătoriei ortodoxe

Traducere de
Elena Dinu

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2019

Cuprins

Prefață	7
----------------------	---

Partea I

<i>O expunere teologică</i>	11
Suntem ființe liturgice	12
„Nu este bine să fie omul singur”	19
Ajungerea la cunoașterea lui Hristos – Lumină în căsătorie și în viață	26
Relația înainte de căsătorie	30

Partea a II-a

<i>Definiții</i>	33
Timpul sau <i>Kairos</i> -ul Tainei Căsătoriei	33
Taină și Simbol	39
Inelele	43
Prin inel s-a dat lui Iosif stăpânirea în Egipt	46
Prin inel s-a preamărit Daniel în țara Babilonului	46
Eстера	48
Avraam, Isaac și Rebeca	50
Prin inel s-a arătat adevărul Tamarei	52
Fiul risipitor	55
Cununiile	57
Cununa ca simbol al luptei și biruinței în înfrânare	59

Cununa ca simbol al regalității	63
Cununa ca simbol al muceniei	65
Paharul obștesc	68
Evanghelia, Căderea cea mare și Dansul lui Isaia	72

Partea a III-a

<i>Slujba căsătoriei, pas cu pas</i>	77
--	----

Partea a IV-a

<i>Cugetări folositoare pentru întărirea căsniciei</i>	135
Flexibilitatea	135
Limbajele iubirii	138
Comunicarea dintre femei și bărbați este transculturală	139
Ce să facem atunci când ne contrazicem	141
Pauza	142
Rugăciunea	142
Iertarea	143
Întâlnirile	144
Întâlnirile formale	144
Ordinea nașterii	144
Te iubesc, dar nu sunt îndrăgostit de tine	145
A spune că îți pare rău	146

Anexă

<i>Jocul celor proaspăt căsătoriți</i>	147
--	-----

Prefață

Această carte este produsul unui efort de colaborare dintre Preasfințitul John (Abdalah), Episcop de Worcester și Noua Anglie, și Nicolas Mamey (Master of Divinity, Master Teologie). Finalizată în anul 2016, această carte prezintă un ghid practic de căsătorie, prin aceea că analizează slujba cununiei săvârșită în Biserica Ortodoxă Răsăriteană. Episcopul John este văduv; s-a căsătorit cu Joanne Josephs în anul 1978, alături de care a avut o căsnicie fericită, timp de treizeci de ani, până la adormirea ei. În timp ce lucra la această carte, Nicolas Mamey era logodit cu Cristina Randol (acum sunt proaspăt căsătoriți). Cartea de față este mai mult un dialog despre căsătorie între acești doi clerici, redând o lucrare susținută, practică și bine gândită, din două perspective unice.

Această carte datorează mult lucrării și vieții Părintelui Alexander Schmemmann, care a învățat generații de-a rândul să aibă o atenție sporită în timpul rugăciunii, deoarece teologia Bisericii Ortodoxe este foarte bine exprimată în slujbele și textele ei. Cu puțin timp înainte de adormirea sa, în contextul pregătirii pentru o carte pe care nu

a terminat-o niciodată, Părintele Alexander a predat în anul 1977 un curs liber despre teologia liturgică a căsătoriei. În ultimii patruzeci de ani, Preasfințitul John a folosit în alcătuirea învățaturii despre căsătorie materialele prezentate în acest curs. O mare parte a acestei lucrări a fost folosită în disertația Preasfințitului John, „Clădind o căsnicie ortodoxă”, scrisă în vederea obținerii titlului de Doctor în Teologie Pastorală, la Seminarul Teologic din Pittsburgh. Episcopul John și soția sa, Joanne, au studiat consiliere pastorală și asistență socială, inserând în activitatea lor pastorală elemente din învățătura ortodoxă și științele sociale. Oferind ceva mai mult decât asistență academică, aportul lui Joanne la această lucrare a constat în a-l ajuta pe Episcopul John să înțeleagă perspectiva și geniul soțiilor – un dar pentru care va fi întotdeauna recunoscător.

Nicolas Mamey a absolvit Școala de Teologie Ortodoxă „Sfânta Cruce”, cu diploma de Master of Divinity, în 2014 și cea de Master în Teologie în 2016, specializându-se în Teologie Sistematică. Logodit cu Cristina Randol în perioada acestei lucrări de colaborare, Nicolas a analizat întrebările de ordin critic, teologic și practic care au permis „mariajul” dintre teologie și viața de zi cu zi.

Această lucrare, inspirată din teologie și științele sociale, oferă un ghid ortodox practic pentru a trăi o viață sfințită în cadrul căsătoriei. În această carte, autorii expun perspectiva Bisericii asupra căsătoriei, urmată de un comentariu detaliat asupra slujbei cununiei. Este nădejdea autorilor ca această carte să fie spre folos atât cuplurilor care se pregătesc să se căsătorească, cât și celor căsătorite, oferind expresii practice și înțelepte ale învățaturii Bisericii

noastre. Această carte poate fi folosită pentru înfrumusețarea căsniciei de către grupurile de consiliere din biserici. Cei care vor să folosească această lucrare în scopul pregătirii pentru căsătorie în cadrul unui grup, pot considera util ca perechile să citească acasă Partea I și Partea a II-a, iar apoi să parcurgă în grup Partea a III-a. Partea a IV-a constă în câteva sfaturi practice, a căror dezbatere de grup ar fi o experiență plăcută, în timp ce anexa conține câteva întrebări pe care cuplurile ar trebui să le cerceteze înainte de căsătorie.

Autorii aduc mulțumire lui Dumnezeu pentru soțiile lor și pentru această oportunitate de a împărtăși darurile lui Dumnezeu cu cititorii.

Partea I

O expunere teologică

Iubirea: un limbaj, un act existențial, un mod de gândire, o abordare a vieții. Cuvântul *Iubire* este singurul care explică originea creației și însemnătatea ei pentru noi toți. Iubirea exprimă relația noastră cu Dumnezeu și cu ceilalți. Nu există iubire în afara lui Dumnezeu, căci „Dumnezeu este iubire” (1 In 4, 8). Și nu este ființare în afara iubirii, căci Dumnezeu este Cel ce este¹. Prin iubire am venit întru ființă și prin iubire trăim întru Dumnezeu și unii cu alții. Faptul că toți suntem creați după chipul și asemănarea unui Dumnezeu Care lucrează întru iubire și este iubire, ne arată că modul cel mai firesc în care putem trăi este întru iubire. Prin aceasta, fiecare ființă umană își găsește viața: a reflecta și a rămâne în prezența lui Dumnezeu, Care a revărsat iubirea Sa asupra întregii creații.

Fiecare dintre noi este făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și toate lucrurile ne-au fost date ca noi să trăim deplin acest fapt. Asta înseamnă că pământul,

¹ Ieș. 3, 14: „Dumnezeu a răspuns lui Moise: «Eu sunt Cel ce sunt». Apoi i-a zis: «Așa să spui fiilor lui Israel: Cel ce este m-a trimis la voi!»”.

animalele, plantele, stelele, și toată creația, inclusiv fiecare persoană cu care interacționăm, ne sunt date ca dar de la Dumnezeu ca să putem iubi². Această chemare, această oportunitate, această vocație a iubirii nu este nicăieri mai vădită decât în Taina cununiei, unde Dumnezeu înzestrează un cuplu cu iubirea Sa desăvârșită și plină de pace. Acest dar al mirilor reînnoiește sau deschide calea către mântuire. Soțul sau soția ta s-a unit cu tine pentru ca tu să-L iubești pe Dumnezeu într-un fel care înainte nu era posibil.

Suntem ființe liturgice

„Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie” (Fc. 1, 27). În însăși natura noastră suntem binecuvântați să fim făcuți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu În-suși, ca o oglindire a lucrării iubitoare a Sfintei Treimi. Omenirea a fost creată cu atâta iubire, încât Dumnezeu a simțit că e potrivit a Se oglindi El În-suși în creația Sa, și cu atâta măreție, încât întreaga creație, chiar și îngerii, au privit această acțiune cu nedumerire³. Dumnezeu Se descoperă

² Părintele Dumitru Stăniloae exprimă faptul că întreaga creație este un „dar” și descoperă omenirii o cale rațională de a ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu: „Dumnezeu ne arată nouă iubirea Sa prin lumea ca dar, pentru ca să realizeze un dialog progresiv în iubire cu noi.” Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Vol. I, EIBMBOR, București, ²1996, p. 234.

³ Este important de notat aici că îngerii nu L-au ajutat pe Dumnezeu la zidirea omului; mai degrabă, îngerii au fost spectatori ai acestui fapt

atât în cuvânt cât și în faptă, ca o ființă iubitoare și colectivă. Astfel, venind de la Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, propunerea „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră!” (Fc. 1, 26) exprimă faptul că omul este creat ca să-L oglindească pe Dumnezeu și să devină ființă colectivă⁴. Pentru că suntem făcuți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, Care ne-a creat, este firesc ca iubirea pentru Dumnezeu să se manifeste ca supunere: într-o manieră complementară creației, adică în acte de iubire și adevăr rostit. Orice altă formă de viață umană ar fi pur și simplu nefirească sau neomenească, un fel de haos aflat în contradicție cu intenția divină pentru om. Părintele Alexander Schmemmann afirmă:

Acest răspuns este supunere totală în dragoste; nu supunere și dragoste, ci deplinătatea uneia ca totalitate a celeilalte. Supunerea, luată în sine, nu este o „virtute”; ea este supunere oarbă și nu există lumină în orbire. Doar dragostea

minunat alături de alte fapte ale lui Dumnezeu, după crearea lor. Prezența cetelor îngerești și exaltarea lor la procesul creației sunt limpede arătate în Iov 38, 4-7: „Unde erai tu, când am întemeiat pământul? Spune-Mi, dacă știi să spui. Știi tu cine a hotărât măsurile pământului sau cine a întins deasupra lui lanțul de măsurat? În ce au fost întărite temeliile lui sau cine a pus piatra lui cea din capul unghiului, atunci când stelele dimineții cântau laolaltă și toți îngerii lui Dumnezeu Mă sărbătoreau?”.

⁴ V. Fericitul Augustin, *On the Holy Trinity* 7,6 (NPNF 3:113): „Și «să facem», și «Noastră» sunt rostite la plural și nu trebuie percepute decât ca fiind rostite de persoane înrudite. Căci nu (erau) mai mulți dumnezei (care) puteau «face» (o faptură) după chipul și asemănarea lor, ci Tatăl, Fiul și Sfântul Duh (erau cei ce) puteau «face» (faptură) după chipul Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, pentru ca omul să trăiască ca chip al lui Dumnezeu. Iar Dumnezeu este Sfânta Treime.”.

pentru Dumnezeu, Cel căruia Îi închinăm în chip desăvârșit toată iubirea noastră, salvează supunerea de orbire și o face acceptare bucuroasă a singurului vrednic să fie acceptat (...). Adevărata supunere este, astfel, dragoste adevărată față de Dumnezeu, adevăratul răspuns al Creației dat Creatorului ei. Umanitatea este pe deplin umanitate când ea este acest răspuns dat lui Dumnezeu, atunci când ea devine elan de totală dăruire de sine și supunere față de El⁵.

Nu suntem autosuficienți, ci suntem făcuți, mai degrabă, să stabilim relații. În aceste relații e nevoie ca dragostea lui Dumnezeu să ne învăluie pe toți laolaltă, lucru săvârșit prin Hristos de către Sfântul Duh. Această experiență se dobândește prin supunerea față de Dumnezeu și este exprimată în încrederea omului în Dumnezeu. Un Dumnezeu bun va voi și va face numai ceea ce este bun și drept pentru toți. Prima noastră relație este cu Dumnezeu și nu se reduce la plăsmuiri ale imaginației sau gânduri. Mai curând, percepem relația noastră cu Dumnezeu ca pe o relație personală. Suntem ființe personale, făcute să-L oglindească pe Ziditorul nostru. În chip personal și obștesc deopotrivă, ajungem progresiv la înțelegerea Dumnezeului celui de neînțeles printr-o relație dinamică ce dă naștere unei experiențe vii cu El. Această experiență vie ne modelează gândurile, cuvintele, acțiunile și ne îmbrățișează întreaga persoană. Expresia desăvârșită a acestei experiențe vii se găsește în Sfintele Taine (Botezul, Euharistia, Căsătoria

⁵ Pr. Prof. Alexander Schmemmann, *Pentru viața lumii. Sacramentele și Ortodoxia*, EIBMBOR, București, 2001, Trad. Pr. Prof. Dr. Aurel Jivi, pp. 102-103.

și toate celelalte). Prin ele avem părtășie, în mod activ și colectiv, cu Dumnezeu și ne facem una cu El.

Este firesc pentru noi să înaintăm în viață într-un sens liturgic; din timpul lui Adam au fost stabilite standarde liturgice pentru ca noi să creștem în Dumnezeu. Dintru început Dumnezeu i-a spus lui Adam cum să trăiască în grădină și cum să viețuiască cu Eva: „Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul!»” (Fc. 1, 28). Dumnezeu ne-a instruit să avem grijă de toate, pentru slava Sa. În această rânduială suntem povățuiți să cultivăm și să prezervăm darurile primite pentru slava lui Dumnezeu. Spune Sfântul Ioan Damaschinul:

L-a făcut un microcosm în macrocosm, un alt înger închinător, compus, observatorul lumii văzute, inițiat în lumea spirituală, împăratul celor de pe pământ, condus de sus, pământesc și ceresc, vremelnic și nemuritor, văzut și spiritual, la mijloc între măreție și smerenie, același și duh și trup; (...) duh, ca să rămână și să laude pe Binefăcător, trup ca să sufere și prin suferință să-și amintească și să se instruiască când se mândrește cu măreția⁶.

Prin primirea darurilor lui Dumnezeu și înapoierea lor de bunăvoie suntem binecuvântați să participăm, atât

⁶ Ioan Damaschinul, *Dogmatica: Capitolul XII, Despre om*, trad. Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1943.

în cer, cât și pe pământ, la un fel de existență liturgică orânduită⁷. În felul acesta, ne oferim pe noi înșine pentru a săvârși Liturghia prin a ține și a avea părtășie la toate câte sunt „bune” (Fc.1, 31). „*Această lume* (și nu vreo «altă lume»), *această viață* (și nu vreo «altă viață»), i-au fost date omului pentru a fi sacrament al prezenței dumnezeiești, comuniune cu Dumnezeu, și doar prin această lume, prin această viață, prin «transformarea» lor în comuniune cu Dumnezeu, omul devine om”⁸. Prin aceste cuvinte, Părintele Alexander Schmemmann a exprimat faptul că această lume nu servește doar ca sălaș omenirii, ci este parte integrantă a aspirației umane spre transfigurare. Omul primește atât „*această lume*”, cât și „*această viață*” pentru a fi dăruite și transfigurate. Astfel, omenirea poate deveni cu adevărat umană. Această dăruire a sinelui și a lumii este scopul omenirii, lucru deplin realizat și exprimat în întruparea Cuvântului lui Dumnezeu Însuși.

Luând trup, Domnul a adevărat că zidirea este bună. Dumnezeu a zidit lumea materială, pe care a sfințit-o prin Întruparea, moartea și Învierea Sa. Legătura intimă dintre divinitate și zidire (cum s-a văzut în relatarea de la Facere) este evidențiată de lucrarea lui Hristos. Omul, zidit ca să încununeze și să binecuvânteze lumea în Hristos, este chemat⁹ să făptuiască întru credință. În această făptuire

⁷ Această receptare și transfigurare a celor primite este cel mai bine înfățișată în Sfânta Liturghie, în care, Sfintele Daruri sunt oferite lui Dumnezeu, prin cuvintele: „Ale Tale, dintru ale Tale, Ție-Ți aducem de toate și pentru toate!”.

⁸ A. Schmemmann, *Pentru viața lumii...*, p. 124.

⁹ V. Fc. 1, 28: „Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării,

de credință, omul celebrează Liturghia. Arată iarăși Părințele Alexander Schmemmann:

În experiența Bisericii Ortodoxe, Liturghia este întotdeauna expresia credinței, vieții și învățaturii Bisericii, și astfel, o cale sigură de a învăța acestea. „*Lex orandi lex est credendi*” „Legea rugăciunii este legea credinței.” Și numai atâta timp cât ne întoarcem la această lege putem recupera adevăratele temelii ale educației creștin-ortodoxe.¹⁰

Întrucât cultul liturgic este expresia dovedită a lui Dumnezeu și acțiunea omului în Biserică, un studiu al slujbei cununiei oferă o înțelegere a ei. Această acțiune îl angajează pe om în cultul divin (λειτουργία). Cultul liturgic este mai mult decât un serviciu divin; semnifică chiar lucrarea și viața Bisericii¹¹. Cultul liturgic nu se limitează la celebrarea euharistică, ci se referă la toate adunările din sânul Bisericii. Când participăm la slujbe trăim însăși viața Bisericii¹², iar actele liturgice sunt o participare la Împărăția lui Dumnezeu, lucru devenit posibil atunci când doi sau mai mulți sunt adunați în numele Lui (Mt. 18, 20). Scrie Pr. Schmemmann în altă parte:

peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul!»”.

¹⁰ A. Schmemmann, *Liturgy and Life: Lectures and Essays on Christian Development through Liturgical Experience* (New York, NY: Department of Religious Education of the Orthodox Church in America, 1974), 22.

¹¹ Acest cuvânt, în limba greacă, înseamnă *ad. lit.* „lucrare comună”, sau „acțiune comună”, care descrie în mod corespunzător felul participării noastre la cultul divin.

¹² V. A. Schmemmann, *Liturgy*, 23.